

SISÄLLÖNANALYYSIN UUSISTA SUUNTAUKSISTA

Antti Eskola

Sisällönanalyysin luonne

Tuskinpa on tarkoituksenmukaista, että jonkin tieteen metodologia eriytyy »menetelmiksi» sillä tavoin kuin sosiologiassa ja eräissä sen lähitieteissä on käynyt. Usein puhutaan sosiometrisestä tai ekologisesta menetelmästä, sisällönanalyysista, interaktioanalyysista tai paneelimenetelmästä ikäänkuin kysymyksessä olisi kaikesta muusta metodologiasta poikkeava ainutlaatuinen tieteellinen tutkimuskeino. Historialliselta kannalta tämä on ymmärrettävää: esim. sisällönanalyysi, sosiometria ja interaktioanalyysi ovat syntyneet jonkun yksityisen tutkijan tai tutkijaryhmän oivalluksista, ja tavallaan tekijänoikeuden varjelemiseksi niitä ei ole erityisemmin välitetty niveltää tieteen yleiseen metodivarastoon. Täysin omintakeista ja ainutlaatuista näissä »menetelmissä» kuitenkin on melko vähän; useimmiten erottavana piirteenä on vain erikoislaatuinen tutkimuskohde. Tämä näkyy esim. Berelsonin (1952, 18) esittämästä sisällönanalyysin määritelmästä: »Sisällönanalyysi on kommunikaation julkisisällön objektiiviseen, systemaattiseen ja kvantitatiiviseen kuvaamiseen soveltuva tutkimustekniikka.» Koska kaiken tieteellisen tutkimuksen tavoitteena on objektiivisuus ja systemaattisuus, suuressa määrin myös kvantitatiivisuus, on Berelsonin määritelmä luettavissa siten, että sisällönanalyysi on kommunikaation sisällön tieteellistä tutkimista. Periaatteessa samaa on sanottava sosiometriasta, jonka Bjerstedt (1956, 28) perinpohjaisen analyysin jälkeen määrittelee »ihmisten välisten ja eläinten välisten suhteiden mittaamiseksi». Niin sisällönanalyysilla kuin sosiometriallakin on siis syytä tarkoittaa tavoitteiltaan ja aineistoltaan tietyn tyyppistä tutkimusta eikä erityistä tutkimusmenetelmää.

Sisällönanalyysin, sellaisena kuin se Berelsonin tunnetussa teoksessa esitellään, erottaa muusta yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta kohteen ja materiaalin ohella kyllä myös sen metodinen alkeellisuus. Tässä suhteessa sisällönanalyysi on kuitenkin kulkenut kohti muunlaisen materiaalin tutkimisessa käytettyjä metodeja, mikä näkyy sisällönanalyysia käsittelevästä

uudemmassa perusteoksesta *Trends in Content Analysis* (1959). Muutos näkyy ennen kaikkea selväpiirteisenä siirtymisenä suorien jakautumien tarkastelusta ja frekvenssien laskemisesta riippuvuussuhteiden erittelyyn:

»Frekvenssien laskeminen oli 1930- ja 1940-luvuilla sisällön erittelijän päätyönä. Monen mielestä tämä kuului suorastaan sisällönanalyysin määritelmään. Berelsonin kirja käsittelee yhtä kappaletta lukuunottamatta melkein kokonaan frekvenssien laskemista. — — Yksiköt saattoivat vaihdella suuresti: laskettiin palstasenttimetrejä, avainsanoja, teemoja, kirjallisia tunnuspiirteitä, luonnetyyppejä jne. Mutta viimeistä kymmentä vuotta lukuunottamatta melkein kaikkien tutkimusten peruslogiikkana oli vertailla jonkin tyyppisten symbolisten ilmauksien frekvenssejä tekstin eri osissa. Vertailut tekstit saattoivat olla eri ajoilta, eri tekijöiden tuottamia, erilaisissa ideologisissa olosuhteissa tai eri tunnetiloissa syntyneitä, taikka erilaisia tarkoituksia varten laadittuja; joka tapauksessa vertailun tarkoituksena oli osoittaa, että yhdessä osassa tekstiä tyyppiä x olevat symbolit esiintyivät merkitsevästi useammin kuin jossakin toisessa osassa.»

(Pool 1959, 195—196)

Uusi suuntaus tähdentää pelkkien frekvenssien laskemisen sijasta tai ohella symbolien välisten riippuvuussuhteiden tarkastelua, kontingenssien tutkimista. Kysymys ei ole enää niinkään siitä, missä määrin eri sanoja tai lauseita esiintyy tekstin eri osissa; tavoitteena on tutkia, mitkä sanat tai lauseet tekstissä liittyvät yhteen, mitkä sen sijaan kulkevat erillään toisistaan. Perinteelliseen tapaan voitaisiin tutkia esim. miten usein sana »demokratia» esiintyy eri lehtien pääkirjoituksissa. Uusi kontingenssianalyysi olisi kiinnostuneempi siitä, minkä muiden sanojen yhteydessä sana »demokratia» esiintyy keskimääräistä useammin ja minkä symbolien yhteydessä keskimääräistä harvemmin, sekä onko eri lehtien välillä kenties eroja tässä suhteessa. Tarkoituksena on saada selville tekstin »assosiaatorakenne», ts. ne laajemmat symboliryhmittymät, joiden varaan sanoma rakentuu. Luultavasti esim. käsite »Paasikiven linja» esiintyy Maakansan kirjoituksissa toisenlaisten symbolien yhteydessä kuin Uuden Suomen kirjoituksissa. Vertailut voivat tapahtua paitsi lehtien välillä myös eri ajankohtien välillä: on mahdollista, että esim. käsite »isänmaallisuus» liittyy 1930-luvun lehdistössämme toisenlaiseen symboliryhmittymään kuin tämän päivän lehdistössämme. Kontingenssianalyysin perustana on se oletamus, että tekstin symboliryhmittymät heijastavat kirjoittajille, lehdelle tai ajankohdalle ominaista tapaa hahmottaa maailma, sekä ennustavat mihin suuntaan teksti mahdollisesti tulee muuttamaan lukijan omaa hahmotustapaa. Luonnollisesti kontingenssianalyysia voidaan soveltaa myös kirjeiden, päiväkirjojen, muistelmien, pamflettien, puolueohjelmien yms. dokumenttien tutkimiseen.

Jos sisällönanalyysia verrataan esim. mielipide- ja asennetutkimukseen, vastaisi vanhempi sisällönanalyysi yksinkertaista Gallup-tutkimusta, jossa

vertaillaan miesten ja naisten, maalaisten ja kaupunkilaisten yms. ryhmien yksityisiä mielipiteitä. Uudemman kontingenssianalyysin vastine sen sijaan olisi nykyaikainen asennetutkimus, jossa ennen ryhmien vertailua pyritään selvittämään yksityisten mielipiteiden väliset korrelaatiot ja sitä kautta etsimään mielipiteiden pohjana olevia perusasenteita. Kysymyksessä on enemmänkin kuin pelkkä vertaus: jos sisällönanalyysissa käytetään hyväksi kaikkia tarjolla olevia mahdollisuuksia, ei mikään seikka erota sitä haastattelumateriaalin käsittelystä siitä hetkestä alkaen kun kummassakin tapauksessa tiedot on siirretty reikäkortteille tai vastaaviin peruslistoihin. Mittausvaiheessa on se ero, että haastattelututkimuksessa kysytään ja luokitellaan, mutta sisällönanalyysissa luetaan ja luokitellaan. Sen jälkeen sisällönanalyysin käyttöön tarjoutuvat aivan samat asteikko- ja analyysitekniikat kuin mitä haastattelututkimuksissakin käytetään. Tätä on syytä tähdentää, jotta kontingenssianalyysista ei tehtäisi yhtä uutta »menetelmää» monien muiden joukkoon. Tärkeintä on uudessa suuntauksessa siirtyminen frekvenssien laskemisesta rippuvuussuhteiden monipuoliseen tarkasteluun. Metodisessa mielessä on jokseenkin samantekevää, ovatko muuttujat joiden välisiä suhteita tutkitaan yksityisiä symboleja, muita sisältöön kuuluvia seikkoja, muotoon liittyviä tunnuspiirteitä tms.

Seuraavassa tarkastellaan, osittain empiirisen esimerkin valossa, miten sisällönanalyysi käytännössä etenee kun se nähdään yleisen tutkimusmetodin sovellutuksena eikä erillisenä menetelmänä. Ne työvaiheet, joissa sisällönanalyysia lähemmin verrataan muunlaisiin tutkimuksiin ovat: (1) yksikön valinta, (2) muuttujien valinta ja (3) analyysikeinojen valinta. Empiirisessä esimerkissämme ei ole kysymys symboliryhmittymien etsimisestä, vaan yleensä erilaisten muuttujien välisten riippuvuussuhteiden tarkastelusta.

Esimerkkitutkimuksen aineisto on peräisin tamperelaisen Aamulehden yleisön osastossa 12. 9.—20. 9. 61 käydystä keskustelusta jonka lähtökohtana oli 21 asettomana asevelvollisuuttaan suorittavan Jehovan todistajan karkaaminen Karvian erityistyölaitoksesta. Lehti julkaisi tätä tapahtumaa koskevan uutisen 7. 9. ja jatkoi asian käsittelyä seuraavana päivänä selostuksella, jonka sävy oli varsin hyökkäävä ja tuomitseva. Myöhemmin lehti julkaisi yleisön osastossa erään karkurin oman selostuksen tapahtumasta, ja tästä alkoi keskustelu. Kaiken kaikkiaan julkaistiin 34 asiaa sivuavaa kirjoitusta ennenkuin toimitus katsoi asian loppuun käsitellyksi. Näytti siltä, että nämä kirjoitukset tarjoavat sopivan materiaalin sisällönanalyysin uusien keinojen kokeilemiseen ja myös eräiden ennakkoluuloisuutta koskevien oletusten tarkasteluun.

Yksikön valinta

Haastattelututkimuksessa yksikkönä on yksityinen ihminen. Monissa valmiisiin tilastoihin perustuvissa tutkimuksissa se on kunta, koska tietoja on

helpoimmin saatavissa kunnittain. Näissä tapauksissa ei yksikön valinta tuota sellaisia pulmia kuin sisällönanalyysissa, jossa tarjolla on useita vaihtoehtoja. Yksikön valinta on tietenkin riippuvainen ongelmasta ja nimenomaan siitä »perusjoukosta», josta jotakin halutaan sanoa. Jos tutkimme sanomalehden koko sisältöä, soveltuu yksiköksi yksityinen kirjoitus, »juttu», sellaisenaan, ja jos tutkimus rajoittuu koskemaan vain pääkirjoituksia, ulkomaan-uutisia tms. on yksikkönä pääkirjoitus, ulkomaanuutinen jne. Hankalampi on tilanne silloin, kun tukimus kohdistuu aineistoon, joka ei ole valmiiksi jakautunut yksikköihin, ts. kun aineistona on kirja, puolueohjelma tms. Silloin materiaali on jaettava luontevan tuntuisiin ja ongelman kannalta mielekkäisiin osiin, joita käytetään yksikköinä. Osgood (1959, 62) kertoo eräästä tutkimuksesta, jossa koemielessä varioitiin tällaisten yksikköjen suuruutta ja todettiin, että symbolien välisiä riippuvuussuhteita ilmaisevat kontingenssiarvot eivät sanottavasti muuttuneet kun yksikön pituus vaihteli 120—210 sanan välillä. Tämän tiedon nojalla arvioiden esim. pääkirjoitus saattaa symboliryhmittymiä etsittäessä olla liian suuri yksikkö, joka olisi jaettava muutamaaan sopivaan osaan. Jos tutkimus lähtee teoreettiselta pohjalta, eikä tavoitteena ole minkään määrätyn kommunikaatiojoukon kuvaaminen, on usein tilaisuus valita se materiaali, jonka avulla teoreettisia olettamuksia tutkitaan. Tällöin on parasta muuten samanarvoisista mahdollisuuksista valita sellainen materiaali, joka luontevimmin jakautuu sopivan pituisiin yksikköihin. Jos yksikköjen perusjoukon rajat vedetään jonkin sisältöön liittyvän seikan perusteella — esim. mukaan otetaan vain jotakin tiettyä asiaa käsittelevät kirjoitukset — joudutaan tapaus tapaukselta ratkaisemaan, kuuluuko jokin yksikkö perusjoukkoon vai ei.

Vaikka esimerkkitutkimuksessa yksikkö sinänsä olikin selväpiirteinen — yleisön osaston kirjoitus — tuotti joitakin vaikeuksia sen seikan ratkaisemiseen, oliko kirjoitus syytä ottaa mukaan. Kirjoituksen otsikkona saattoi olla esim. »Väestön suojelusta», ja suurin osa siitä kosketella paikallisia väestönsuojeluasioita, mutta kun siinä ohimennen viitattiin myös Jehovan todistajien karkaamiseen, hyväksyttiin kirjoitus mukaan. Samoin otettiin mukaan eräs toinen kirjoitus, joka kokonaisuudessaan kuului näin: »Lukekaapa prof. Nikolaisen kirjanen 'Kirkot, lahkot, suunnat', niin saatte asiallisen selvityksen siitä, miten Jehovan todistajat orjuuttavat jäsenensä.» — Nämä esimerkit osoittavat, miten jokin keskustelu saattaa haarautua eri tahoille niin, että syntyneet kirjoitukset eivät ole aihepiiriltään kovin yhtenäisiä. Kirjoituksen sisällön ohella sen syntymisen tausta näyttää varteenotettavalta seikalta kun ratkaistaan kirjoitusten kuuluminen perusjoukkoon.

Jos perusjoukkoon kuuluu yksiköitä kovin paljon, on syytä valita otos, mikä tapahtuu aivan samojen yleisten periaatteiden mukaan kuin esim. haastattelututkimuksessakin.

Muuttujien valinta

Muuttujilla tarkoitetaan tässä niitä seikkoja, joiden mukaan yksiköt luokitellaan. Muuttujat määrää tutkimuksen tarkoitus. Muuttujien suhteen ei suinkaan tarvitse rajoittua vain itse sisältöä koskeviin seikkoihin, esim. jonkin asian »puolesta» ja sitä »vastaan» -kategorioihin. Esimerkiksi lehtiuutisten ollessa yksikköinä tarjoaa toimituksen panos kiinnostavia muuttujamahdollisuuksia: uutisia voidaan luokitella niiden sijoituksen, otsikoinnin, niihin liittyvien kuvien yms. seikkojen mukaan. Yhdistämällä tavanomaisin asteikkomenetelmin tällaisia muuttujia on kai mahdollista kehittää indeksejä ja asteikkoja, jotka mittavat esim. uutisen tärkeyttä (toimituksen kannalta) luotettavammin kuin sijoitus, otsikointi tms. seikka yksinään. Korreloimalla analyysissä uutisten sisältöä tällaiseen asteikkoon tai indeksiin saisi luultavasti melko tarkkoja ja kiinnostavia tietoja eri lehtien toimitusperiaatteista ja harkituista vaikutusyrityksistä.

Oman ryhmänsä muodostavat symbolimuuttujat, jotka ovat kaksiluokkaisia: symboli — esim. »Paasikiven linja» — joko esiintyy tekstiyksikössä tai esiinny.

Esimerkkitutkimuksessa olivat mukana seuraavat muuttujat:

1. Aikasijainti (+ = keskustelun alkupuolen ja — = loppupuolen kirjoitukset)
2. Pituus (+ = keskimääräistä pidemmät ja — = keskimääräistä lyhemmät kirjoitukset)
3. Allekirjoitus (+ = nimi tai nimikirjaimet, — = nimimerkki)
4. Painoasu (+ = kursivoidut, — = ei kursivoidut kirjoitukset)
5. Yleinen sävy (+ = tasapuolinen tai Jehovan todistajia puolustava, — = syyttävä)
6. Viittaus sotiin (+ = on viitattu Suomen viimeksi käymiin sotiin, — = ei esiinny tällaista viittausta)
7. Aggressiivisuus (+ = kirjoitus on aggressiivinen, — = ei ole aggressiivinen)
8. Näkökulman laajuus (+ = laaja, — = suppea)

Neljäs muuttuja, painoasu, perustuu siihen seikkaan, että Aamulehden yleisön osastossa joka toinen kirjoitus on painettu kursiivilla. Muuttuja valittiin mukaan jotta nähtäisiin, valitseeko toimitus kursivoitavat kirjoitukset satumanvaraisesti vai jonkin periaatteen mukaan harkitusti. Muuttujat 6—8 valittiin olettaen, että ennakkoluuloisuuteen — jota muuttuja 5 mittaa — liittyy hyökkäävyyttä ja tarkastelutavan kapea-alaisuutta, sekä tässä tapauksessa mahdollisesti myös ennakkoluulon perusteluna viittauksia Suomen viimeksi käymiin sotiin. »Laaja» näkökulma määriteltiin operationaalisesti kirjoitukseksi, jossa ei esitetä vain kirjoittajan mielipiteitä sellaisenaan, vaan viitataan perusteluina esim. maailmantapahtumiin, jonkun teoksiin tms. Symbolimuuttujaksi on katsottava lähinnä 7, sillä aggressiivisiksi luokiteltiin kirjoitukset, joissa esiintyi aggressiivisia symboleja ja nimityksiä (esim. »kie-

murtelijat», »nilviäiset», »tihrusilmäiset synnyinmaan jyräjät»), tai aggressiivisia lauseita (esim. että Jehovan todistajille »pitäisi löytyä kova rangaistus, että omatunto hiukan tasaantuisi»). Kaikki muuttujat olivat kaksiluokkaisia. Luokittelun tulokset siirrettiin seuraavan tapaiseen listaan:

Kirjoitus N:o	Muuttuja N:o							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	+	+	+	—	+	—	—	+
2	+	—	—	+	—	+	+	+
jne.								
+ merkkejä yht.	19	18	13	17	17	12	12	11

Jos yksikköjä, so. kirjoituksia olisi ollut enemmän, olisi aineisto kannattanut viedä reikäkorteille, jokainen muuttuja omaan sarakkeeseensa.

Analyysikeinojen valinta

Berelsonilaiseen tapaan suoritettussa sisällönanalyysissä tutkija kerää tietoja ja laatii taulukoita vain siitä, miten jonkin kriteerin perusteella erotellut osa-aineistot — esim. eri lehtien kirjoitukset — jakautuvat muutamien valittujen seikkojen mukaan. Ne taulukot, joiden varaan tutkimus rakennetaan, on usein suunniteltu jo ennen luokitteluun ryhtymistä ja koko luokittelu on itse asiassa valmiiden taulukkoruutujen täyttämistä numeroilla. Uusia taulukoita ei näin meneteltäessä ole mahdollista laatia muuten kuin lukemalla ja luokittelemalla koko materiaali uudelleen. Ei ole ihme, jos analyysi jää jäykäksi, köyhäksi ja ilmeettömäksi. Aivan toisenlaiset mahdollisuudet tarjoaa esimerkissämme kuvattu menettelytapa, jossa luokittelun tulokset merkitään muistiin yksiköittäin esim. reikäkorteille ja kaikki laskuoperaatiot suoritetaan vasta jälkepäin, luokittelun jo tapahduttua. Kerran luokiteltu aineisto on korteilla aina valmiina, haluttiinpa uusia tietokombinaatioita ja taulukkoasetelmia milloin tahansa. Tarjolla ovat silloin kaikki analyysikeinot haastattelututkimuksissa käytetystä kausaalianalyysistä (ks. Hyman 1955, 275—329) faktorianalyysiin saakka. Esimerkiksi juuri symboliryhmittymien etsiminen on eräänlaista faktorianalyysia. Kausaalianalyysi puolestaan voi olla tarkoituksenmukaisin silloin, kun muuttujat edustavat selvästi eri tasoja — kun esim. osa niistä liittyy kirjoituksen tai uutisen lähteeseen, osa toimituksen osuuteen sen sijoittamisessa, osa itse sisältöön ja käytettyihin symboleihin jne.

Esimerkkitapauksessamme analyysi suoritettiin yksinkertaisesti tutkimalla jokaisen muuttujan riippuvuussuhdetta kaikkiin muihin. Toisin sanoen, laadittiin kaikkiaan 28 nelikenttätaulukkoa ja riippuvuussuhteen voimakkuus

kussakin taulukossa »testattiin» laskemalla χ^2 -arvo. Kysymyksessä ei tietenkään ole testaaminen samassa mielessä kuin tehtäessä otoksen perusteella johtopäätöksiä perusjoukosta, sillä eiväthän nämä kirjoitukset ole mikään satunnaisotos jostakin laajemmasta joukosta. Sekä χ^2 että sitä vastaava P-arvo ovat tässä vain sopimuksenvaraisia kriteerejä, joiden nojalla valitaan ne riippuvuussuhteet, joihin kannattaa kiinnittää huomiota. Nelikentän frekvenssien laskeminen oli varsin helppoa: koska peruslista antoi marginaalisummat, oli listasta tarpeen laskea vain esim. ++ ruudun frekvenssi ja loput frekvenssit saatiinkin jo yksinkertaisella vähennyslaskulla. Jos analyysi perustetaan Osgoodin (1959, 62—65) suosittelemaan empiiristen ja sattumanvaraisten kontingenssilukujen vertailuun, muodostuu se vieläkin yksinkertaisemmaksi.

Muuttujien väliset suhteet ilmenevät seuraavasta asetelmasta, jossa diagonaalin alapuolella ovat χ^2 -arvot ja yläpuolella vastaavat P-arvot:

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Aikasijainti		—	—	—	.05	—	.05	—
2. Pituus	0.15		—	.01	—	—	—	—
3. Allekirjoitus	0.03	0.19		—	—	—	—	—
4. Painoasu	0.00	9.56	0.00		—	—	—	—
5. Yleinen sävy	4.29	0.12	0.50	0.00		—	.02	.01
6. Viittaus sotiin	0.60	0.09	1.57	0.00	1.91		—	—
7. Aggressiivisuus	4.08	0.38	0.65	0.13	6.31	0.02		—
8. Näkökulman laajuus	1.48	1.52	0.05	0.54	8.60	0.07	1.12	

Kuten näkyy, merkitseviä riippuvuussuhteita on vain viisi. Kun otetaan huomioon niiden suunta, joka ei näy asetelmasta, voidaan niiden perusteella tehdä seuraavat johtopäätökset:

1. Alussa kirjoitukset yleensä olivat tuomitsevia ja hyökkäviä, mutta loppupuolella ne muuttuivat tasapuolisemmiksi ja vähemmän aggressiivisiksi. Ennakkoluuloisuuden ja aggressiivisuuden välinen suhde oli odotettu.

2. Kirjoitusten sävy oli odotetussa yhteydessä näkökulman laajuuteen: mitä avarammasta perspektiivistä kirjoittaja asioita katseli, sitä tasapuolisempi oli hänen suhtautumisensa Jehovan todistajiin.

3. Toimitus ei ole ilmeisestikään sattumanvaraisesti ratkaissut, mikä kirjoitus kursivoidaan. Päätökseen ei silti ole vaikuttanut kirjoituksen sisältö, vaan sen pituus: kursivoimalla on haluttu saada lyhemmät kirjoitukset paremmin esiin.

4. Sotiin viittaamista koskeva oletamus ei todentunut; samoin ei näytä kirjoituksen sävyä ja hyökkäävyyttä ennustavan se, käyttääkö kirjoittaja nimi-merkkiä vai ei.

Kolmen muuttujan samanaikaisiin tarkasteluihin, jotka tämän tapaisissa tutkimuksissa yleensä antavat kiinnostavimmat tulokset, ei tässä yksiköiden vähälukuisuuden vuoksi ollut varaa. Näinkin esimerkki osoittanee, mitä mahdollisuuksia sisällönanalyysille tarjotuu siirryttäessä frekvenssien laske-
misesta riippuvuussuhteiden erittelyyn.

Sisällönanalyysin käyttömahdollisuudet

Teemana on edellä ollut se, että jos sisällönanalyysi vapautetaan perinteellisistä rajoituksista ja liitetään entistä lähemmäksi sosiaalitieteiden yleistä metodologiaa, lisääntyvät sen käyttömahdollisuudet huomattavasti. Sosiologit ja politiikan tutkijat ovat meillä jostakin syystä suosineet haastattelututkimuksia sisällönanalyysin kustannuksella. Valtava määrä kommunikaatiomateriaalia on täysin käyttämättä ja vain odottaa tutkijoita. Tämän materiaalin tutkiminen edellä hahmotelluin keinoin olisi varmasti yhtä hedelmällistä kuin haastattelu- tai tilastoaineistoihin perustuva tutkimustyö. Metodisista syistä ei sisällönanalyysissä enää tarvitse rajoittua vain muutamien melko ilmeettömien frekvenssijakautumien vertailuun, kuten joskus luullaan. Sisällönanalyttinen tutkimustyö ei myöskään vaadi aikaa ja vaivaa juuri sen enempää kuin jokin haastattelututkimus, jos vain osataan käyttää hyväksi tarjolla olevia apukeinoja. Riski on jopa pienempi kuin haastattelututkimuksissa, joissa tuloksiin voi aina vaikuttaa jokin haastatteluvaiheen aikana sattunut odottamaton tapaus, kieltäytymiset jne. Tietenkään haastattelu- ja sisällönanalyysitutkimukset eivät ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja. Eräät ongelmat voidaan ehkä ratkaista parhaiten yhdistelemällä kummankin tutkimustyyppin avulla saatuja tietoja. Niinpä esim. poliittisten ideologioiden monipuolinen tutkiminen edellyttää sekä puolueohjelmiin ja -lehdistöön kohdistuvaa sisällönanalyysia että eri puolueiden jäsenistön ja kannattajajoukon keskuudessa suoritettuja haastatteluja. Metodisesti täsmällinen sisällönanalyysi voisi erinomaisesti täydentää myös historiallista tutkimusta. Menneisyyttä tarkasteleva historioitsija ei voi haastatella tutkimansa aikakauden ihmisiä kuten nykyhetkestä kiinnostunut yhteiskuntatieteilijä tekee, ja siitä syystä historioitsijat eivät yleensä näe yhteiskuntatieteiden menetelmistä olevan itselleen mitään hyötyä. Sisällönanalyysi voisi muun ohella olla myös metodinen sillanrakentaja historian ja yhteiskuntatieteiden välillä.

KIRJALLISUUSVIITTEET

- Berelson, B.*, Content Analysis in Communication Research. Glencoe, Illinois 1952.
Björstedt, Å., The Methodology of Preferential Sociometry. Lund 1956.
Hyman, H., Survey Design and Analysis. Glencoe, Illinois 1955.
Osgood, C. E., »The Representational Model and Relevant Research Methods», Ithiel de Sola Poolin toim. teoksessa Trends in Content Analysis. Urbana 1959.
Pool, I. de Sola., »Trends in Content Analysis Today: A Summary», Poolin toim. em. teoksessa Trends in Content Analysis, 1959.